

kennen, om zijn probleem te vatten en zijn strijd en overwinning te kunnen waardeeren.

Verscheidene kenmerken van een streekroman zien we hier ook. Het prachtig beschreven sterven van de oude schepersvrouw, die rustig den dood afwacht, maar profetisch blik in leven van man en zoons, beheerscht het eerste gedeelte van het boek. De zoon gelooft onvoorwaardelijk de voorspelling van zijn moeder, dat er een vrouw zal komen, om moeder te vervangen, een vrouw die hij niet mag weigeren als zij komt. En als hij haar ontmoet, neemt hij haar, zonder aarzeling, hoe vreemd en onheilspellend haar komst leek. Het neerbranden van zijn schuilhut, door een opgestookten dronkaard, die zijn daad met den verdrinkingsdood op de schorre moet boeten, is voor Warden geen beletsel, de nicht van dien man tot vrouw te nemen, omdat moeder het voorspeld had. En pas met haar komst kan zijn vader zich losmaken van de gedachte aan de lichamelijke aanwezigheid van zijn vrouw. De herinnering aan de gestorvene, wordt liefde voor de plaatsvervangster.

Prachtig beschreven is de liefde tusschen den herder en zijn wonderbare vrouw. Een duistere schaduw valt er over, wanneer het vurig verlangde kind niet geboren wordt. Dan gaat Warden gelooven aan het noodlot, dat op hem rust, omdat hij een blanken vogel heeft gedood, om het geliefde zwarte lam van zijn vrouw te redden. Hij ziet slechts schuld en straf. Wanneer zijn verloren broer terugkeert naar huis, waar hij vriendelijk door zijn schoonzuster wordt ontvangen, bekleet Warden bijna weer zijn handen met bloed, als hij zijn vrouw redt uit de handen van den broer. God bewaart hem echter voor dezen moord. Op de kast prijkt de fraai gesneden duif, het liefdessymbool, dat voor het kind zou zijn. De liefde kan echter zijn schuld voor God, die hij op zich voelt drukken, niet wegnemen. Geduldig zal hij zich door de opdringende stad van de schorre laten verdrijven. Met ziekelijk welgevallen leest hij de vorderingen der bouwers, omdat zijn straf de schuld zal boeten. Maar dan geeft zijn vrouw hem het onvoltooide Christusbeeld in handen. Om dat naar harde werkelijkheid uit het stugge hout te snijden, moet hij zich indenken Christus, die alle leed verdragen heeft, omdat Hij aller zonden naar den hemel droeg. Hij voelt diep in zich de bevrijdende gedachte wakker worden: met Christus gekruisigd te worden, om in Hem te leven.

De doem van het noodlot wijkt van hem. Het voltooide beeld mag in een doek gewikkeld in de kast liggen, want Christus heeft in hem overwonnen. Zijn zonde is verzoend, hij mag zijn herdersambt weer opnemen. Wanneer zijn vrouw hem eindelijk het langverwachte bericht brengt, dat een kind zal geboren worden, kan hij zijn vreugde weer uitjubelen. Op zijn schorre mag hij blijven. Als herder, als koning.

Dit nieuwe boek is prachtig van stijl en opvatting. Vol spanning is die zware innerlijke strijd geteekend om het herderschap. Niet minder tragisch bewogen, dan „Aarde en Brood“, is het ruimer. Hier wel een sombere noodlotsgedachte weer, maar geen ondergang, als in het vorige boek. Eekhout blijft er in een der grootsten onder de schrijvers van ons land, maar het verblijdende in dit laatste werk is de zuiver Christelijke toon, de jubel der verlossing. Voor de literatuur, en in 't bijzonder voor de christelijke, is het een groote aanwinst. Of men het leest als streekroman of als psychologische probleemroman, doet weinig terzake. In beide opzichten is het voortreffelijk.

Gr.

H. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Rosenberg en Luther.*)

In zijn pas verschenen boek „Der Kampf der evangelischen Kirche in Deutschland“ wijdt de schrijver, Dr Arthur Frey, ook een hoofdstuk aan den „Mythus der 20ste eeuw“.)

De auteur herinnert er aan, dat de hoofdsom van den „Mythus“ de Duitse nationale eer is. Zij wordt tot de hoogste autoriteit en éénigste waardemeter verheven; alles moet haar dienen, ook de Kerk. De idee der nationale eer is het begin en het einde van alle denken en handelen, van alle gevoelens en begeeren. Zij bepaalt den inhoud en de toepassing der zedewetten; elk gebod is geheel aan den eisch der nationale eer ondergeschikt; religieuze bindingen zijn van lagere orde dan die der natie. Boven het „Gij zult uwen naaste liefhebben als uzelve“, staat het „Gij zult uw volk dienen met geheel uw hart en al uw kracht“. In een conflict tusschen het Christelijk gebod en dat van het ras, is ongehoorzaamheid tegenover het eerste plicht.

Dr Frey merkt verder op, dat de idee van den

„Mythus“ hoe langer hoe sterker in den persoon van den „Führer“ belichaamd wordt. Hij is niet alleen de opperste welgever en rechter, maar ook de verlosser, die aan de nationale eer nieuw leven schonk en nadien over haar waakt; in hem zijn de kwaliteiten van wereldlijk heerscher en van messias vereenigd; de goddelijke voorzienigheid schonk hem aan het volk. Het terrein, waarover hij gebiedt, is daarom Staat en Kerk tegelijk: voor de Kerk gelden dezelfde levenswetten als voor den Staat.

Het is vooral de „Nationaal-kerkelijke beweging der Thüringsche Duitse Christenen“, welke ook den „Rijksbisschop“ Ludwig Müller onder haar leden telt, die ijvert voor de synthese van Staat en Kerk tot een „ware Duitse volksgemeenschap“. Haar principia komen met die van den „Mythus“ practisch geheel overeen. „De God der liefde“, belijdt een harer voorgangers²⁾, „woonde en werkte als heilige geest in ons midden, en schonk ons de kracht tot het geloof aan de vrijheid en de eer der Duitse natie, en de bereidwilligheid tot de overgave aan de wereldbeschouwing van den dienst aan bloed en aarde“. Die eeuwige God schonk aan het Duitse ras, zoo gaat het getuigenis voort, zijn eigen wet, die in den „Führer“ en in den door hem gevormden nationaal-socialistischen Staat, gestalte aanneemt. De weg tot de vervulling van deze Duitse wet is de geloofvige, Duitse gemeente, waaruit de Duitse-Christelijke nationale Kerk, welke het gansche volk omvatten zal, moet groeien. „In Adolf Hitler zien wij de poort tot de vorming der Germaansche Kerk opengaan“.

* * *

Tegen deze stroomingen werpt de Kerk van Christus met ontzaglijke inspanning nu een dam op. Dat kost haar groote offers; toch aarzelt zij niet, ondanks alle verdachtmakingen en hindernissen. God schenkt haar de kracht om dien arbeid voort te zetten. Rosenberg en zijn volgelingen willen dat werk vernietigen. Wie nog meent, dat de Kerk een periode van rust en vrede, van ongestoorde Evangelieverkondiging tegemoet gaat, leze zijn „Protestantische Rompilger“.

Wij hebben den vorigen keer gezien, hoe Rosenberg een geheel mislukte poging deed om aan te toonen, dat de „Belijdenisbeweging“ verraad aan Luther pleegde, en zich bij Rome aansloot. Op die fictie van het „nieuwe bondgenootschap tusschen Luther en Wittenberg“³⁾, rust echter een groot gedeelte van zijn critiek; hij overlaadt de „Belijdende Kerk“ met schimpscheuten, maalt haar met de zwartste kleuren af, verdraait de woorden harer dienaren of interpreteert ze op een minderwaardige wijze.

Luisteren we nog eens naar zijn betoogen.

Rosenberg wil aan zijn lezers duidelijk maken, dat de „Protestantische Orthodoxie“ in alle opzichten van Luther afwijkt, niet alleen in methode, leer en richting, maar ook in karakter. Luther geldt bij hem als een type van het echte, edele Germaansche ras, dat alle deugden daarvan bezit. Wie hem verraadt, zoo luidt het, hoort niet in de volksgemeenschap thuis.

Luther, aldus Rosenberg, verwierp het wereldbeeld van Copernicus. Als Copernicus gelijk had, zeide de hervormer eens (althans volgens R.), zou de Heilige Schrift gelogen hebben. Luther, gaat de auteur van de Mythe verder, trok „als innerlijk, waarachtig mensch direct en zonder vrees, de onvermijdelijke conclusies: Wanneer de aarde niet een vlakke schijf was met den hemel boven en de hel onder, wanneer zij als kogel vrij in het wereldal zweefde, dan zou er nooit een stoffelijke opstanding met hemelvaart en hellevaart geweest kunnen zijn (!), dan waren dat slechts hallucinaties, maar geen feiten eener openbaring, waarvan tot dusverre aangenomen werd, dat zij goddelijk was.

Tot zulk een degelijkheid van karakter, om duidelijke conclusies uit een ontdekking te trekken, welke geheel vaststaat, hebben het, vervolgt Rosenberg zijn beschuldiging, noch de Roomsche, noch de Evangelische Kerk kunnen brengen. Zij deden en doen nog steeds alsof Copernicus het oude wereldbeeld niet totaal kapot gemaakt heeft, ... en komen nu, in het nauw gedreven, hopeloos stijfhoofdig met de „eenigste openbaring Gods“ aanzetten, welke immers al lang overwonnen is, om die tegen de twintigste eeuw te velde te brengen.

Aan Luther kan men — we volgen nog steeds Rosenberg — zijn afwijzing van het Copernicaansche wereldbeeld en dus zijn handhaving van den Bijbel niet verwijten; de wetenschap was in zijn dagen nog maar aan het begin van haar triomftocht. De menschen van dezen tijd aanvaarden echter allen de nieuwe cosmographie; een deel van hen durft desondanks nog vol te houden, dat „de Heilige Schrift“ het „ware woord van God“ is, geheel en al. Welk een onwaarschijnlijkheid, roept Rosenberg uit, welk een lafheid, welk gebrek

2) Aangehaald door Dr Frey, pg. 113 e.v.

3) Rosenberg haalt ook veel van Karl Thieme aan, die, zooals bekend, een soort synthese tusschen het „Protestantisme“ en het „R. Katholicisme“ voorstaat; de lezer moet den indruk krijgen, alsof hier een typische representant der „Belijdenisbeweging“ aan het woord is. En dat is Thieme in het geheel niet.

aan karakter. „Luther, de Duitscher, verdwijnt. Luther, de waarachtige, wordt vervormd tot een hoeder van starre, onhoudbare dogmata, en uit de Protestantische gewetensvrijheid groeit... het kerkelijke infantilisme van Karl Barth“.

Dat is de toon, waarop Rosenberg zijn tegenstanders toespreekt. De waarheid van hetgeen hij zegt, acht hij boven allen twijfel verheven. Iedereen, die hem niet onmiddellijk gelooft en volgt, moet of een domkop of een bedrieger zijn. Maar daar het toch eigenlijk niet aan te nemen is, dat er nog zulke oerdomme menschen bestaan, blijft als eenige mogelijkheid de conclusie over, dat al die betweters karakterloze misleiders zijn: menschen, die zichzelf buiten de volksgemeenschap stellen en ook als zoodanig behandeld moeten worden.

Luther zal wel nooit gedacht hebben, dat hij nog eens moest dienen om de belijders der Schrift te bewegen hun Bijbel te verwerpen. Het is echter slechts een afschuwelijke caricatuur van den grooten hervormer, die aan het volk getoond wordt. Helaas: velen vinden dat beeld natuurgelukkig en mooi.

* * *

De „Protestantische Orthodoxie“, die „geen asempje van het Luthersche, Germaansche protesteerende wezen bezit“, die „geen vreugde meer over Duitslands verheffing uit smaad en schande ondervond“, die „het groote werk der Duitse eenwording slechts vanuit het standpunt der liefde tot het Jodendom en zijn Oude Testament beschouwde“, die „oude dogmatische afgoden, en meeningen, welke innerlijk al lang afgedaan hebben, boven de eer en de vrijheid der Duitse natie plaatst“, moet nog veel meer van den auteur der „Mythe“ hooren. Hij kan hen niet genoeg schelden: „levenloze theologen“ zijn het, die de „diep-religieuze Duitse godsdienstigheid vervloeken“, en al hun tijd besteden om de grooten, welke Duitsland voortgebracht heeft, te belasteren en verachtelijk te maken. Die „belijdende dominees“ vindt Rosenberg gevaarlijker dan de buitenlandse vijanden.

Het volk moet echter niet denken, dat hij tegen den godsdienst is. Zeer dierbaar is hem het geloof der vaders. Luistert slechts.

„Niemand van ons is een beeldenstormer, niemand denkt eraan om overgeërfd gevoelswaarden te willen uitroeien“. Niemand behoeft vrees te hebben, iedereen zij gerust. „In Duitsland is de godsdienst veilig“.

„Wie met een klaar bewustzijn voor het historisch gegeven, door de Duitse dorpen reist, ziet eerst den kerktoeren oprijzen als een eeuwenoud teeken van den geest van gemeenschapszin, die eens heerschte. Vlak bij de kerk ligt het kerkhof, in welks aarde de geslachten der boeren rusten. De piëteit tegenover deze voorouders verbindt zich met de achtung voor het bouwwerk, dat hun doodkist het laatst gezien heeft. Op de traditioneele plaatsen geborgen, ligt de oude Lutherbijbel. Daarin staan de namen der oude bezitters ingeschreven; het tegenwoordige geslacht leest erin met het bewustzijn, dat de oogen der voorvaders geloovig op dezelfde bladzijden gerust hebben. Geen enkele Duitscher, die nog eenig verantwoordelijkheidsgevoel bezit, zal deze mooie gevoelsuitingen zonder piëteit willen aantasten, maar één ding roept onze tijd van strijd aan alle hoeders van eerbiedwaardige overleveringen toe: De Lutherbijbel, die nu traditie is, was eenmaal revolutie! De man, die hem schreef (!) verklaarde aan een duizendjarige overlevering een oorlog, welke de gansche wereld in verbijstering bracht.... Uit vroegere revolutie werd echter overlevering, welke kracht gaf, uit traditie verstening, uit deze verstening is nu vijandschap tegenover het leven gegroeid. En onze tijd eischt... bij alle eerbetoen aan de voorvaderlijke overleveringen, dat deze oude leeringen niet aan het behoud van ons leven in den weg staan of zelfs dit leven met zogenaamde eeuwige dogmata en „openbaringen“ vijandelijk en verdoemend tegemoet treden. De wet van ieder waarlijk groot tijdvak leeft ook in ons; wij hebben tot nu toe bevestigd, dat wij haar waardig zijn, wij willen ook verder waardig strijden“.

* * *

Het is meer dan verschrikkelijk!

De boeren worden met eenige dierbare woorden over hun erfgoed en over hun familiebijbel gestreeld. In werkelijkheid haat de vleier dien Bijbel met doodelijken haat, spreekt hij over den inhoud daarvan met de meest lasterlijke woorden, vertrekt hij Gods Woord en Gods Wet onder zijn lompe voeten, zou hij niets liever doen dan bladzijde na bladzijde uit het boek des levens scheuren om ze te verbranden, kent hij geen andere begeerte dan het Kruis te vernielen en degenen, die daarvoor knielen, te bespotten en weg te sleuren.

En dat alles in den naam van Luther, die de rechtvaardigmaking door het geloof predikte, die getuigde van zonde en schuldvergeving, van oordeel en genade, van verderf en reinigmaking door het bloed, die bereid was om ten doode toe te strijden voor de Heiligheid van Gods Naam, die den aanval van de machten der wereld begroette met den geloofsjubel:

„Gods Naam
En zal

Met welk
zongen op
zoovele and
zameld war
heid zich na

„Geen a
Die gaa
Ons slai
Dien Ge

Nooit hee
zooveel sch
uitgestort,
zoo diepen
zulke afsch
schelijk wo
schrijven, d
stort wordt.

Het is no
Rom pilg
monden zul
den over d
voortbrengel

Of zal er
valsche getu
ning van Ro
zelf.

„Het is, s
neer hij ee
aanhaalt, „h
strijd (bed
niet meer g
lijke overtul
rein, maar
poging, welk
onaal-sociali
sche weder

En ditma
De groote
zonde en di
nature edele
God en de ?
In dien stri
Daarover
A.

4) Na het se
den, dat een
naar aan
Rom pilg
vraag of het
prediken, zoed
staatsvijanden

De andere
het Nummer
En lezende,
klanken, die
nu ons oor t

Er is een
„De Herau
ons blad do
het dan nu
en daarom
Van tien
op: een bew
Daarom
woord van
Ten eerst
Zoo dikw
lig, edel er
den, zijt g
mist of het
op te kome
Vandaar
des Heilige
ting met he
Vandaar
twisting me
Vandaar
in twistinge
naam van
Vandaar
van hun
schrijft heb
En vanda
in Jezus' ke
lijk hadden,
broeders, w
meeste won

Een paar m
nen, figuren
vreemd gezich
dienen ze ter
blemen.

Hier volgt a
wijze, waarop
heeft duidelij
actuele kwes

her, verdwijnt;
vormd tot een
mata, en uit de
heit... het ker-
th".

erg zijn tegen-
van heiligen hij
erheven. Ieder-
looft en volgt,
ger zijn. Maar
nemen is, dat
bestaan, blijft
ie over, dat al
ers zijn: men-
ksgemeenschap
andeld moeten

en, dat hij nog
der Schrift te
Het is echter
van den groo-
getoond wordt.
uurgetrouw en

"die „geen
naansche pro-
vreugde meer
aad en schande
der Duitsche
punt der liefde
Testament be-
e afgoden, en
afgedaan heb-
an den auteur
niet genoeg
in het, die de
stigheid ver-
de grooten,
eelt, te belas-
ie „belijdende
lijker dan de

, dat hij tegen
em het geloof

astormer, nie-
veelswaarden
oef vrees te
tschland is de

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

oor het histo-
dorpen reist,
een eeuwen-
schapszin,
ligt het kerk-
der boeren
ouders ver-
bouwwerk,
heeft. Op de
igt de oude
en der oude
rdige geslacht
de oogen der
bladzijden ge-
die nog enig
d deze mooie
en aantasten,
an strijd aan
verleveringen
itie is, was
em schreef (!)
erlevering een
verbijstering
werd echter
traditie ver-
vijandschap
ze tijd eischt
derlijke over-
niet aan het
staan of zelfs
dogmata en
oemend tege-
lijk groot tijd-
st nu toe be-
ij willen ook

"Gods Woord houdt stand in eeuwigheid
En zal geen duimbreed wijken".

Met welk een ontroering is dat Lutherlied ge-
zongen op het plein van Dahlems Kerk, en op
zooveel andere plaatsen, waar de geloovigen ver-
zameld waren als de gewelddadige hand der Over-
heid zich naar de dienaren van Christus uitstreckte.

"Geen aardse macht begeeren wij
Die gaat welras verloren!
Ons staat de sterke Held terzij
Dien God ons heeft verkoren".

Nooit heeft de Kerk een tijd beleefd, waarin
zooveel schandelijke laster over haar hoofd is
uitgestort, nooit heeft de menscheit voor een
zoo diepen afgrond gestaan, nooit is een volk met
zulke afschuwelijke leugens vergiftigd. Alle men-
schelijk woord schiet tekort om het bederf te be-
schrijven, dat nu in de zielen van een volk ge-
stort wordt.

Het is noodzakelijk, dat „Protestantische
Rompilger" door ieder gespeld wordt. De
monden zullen daarna geen vergoelijkende woor-
den over den Duitschen kerkstrijd meer kunnen
voortbrengen.

Of zal er dan nog gezegd worden, dat al die
valsche getuigenissen slechts de persoonlijke mee-
ning van Rosenberg zijn? Het antwoord geeft hij
zelf.

"Het is", schrijft deze opvoeder des volks, wan-
neer hij een artikel van een Professor Sasso
aanhaalt, „hier heel duidelijk, dat het in dezen
strijd (bedoeld is die der „Belijdenisbeweging")
niet meer gaat om een aanval tegen mijn persoon-
lijke overtuigingen op godsdienstig-wijsgeerig ter-
rein, maar om een „eensgezind georganiseerde
poging, welke de geestelijke grondslagen der nati-
onaal-socialistische gedachtenwereld en der Duit-
sche wedergeboorte aantasten wil".

En ditmaal heeft Rosenberg gelijk.
De groote strijd gaat tusschen de leer der erf-
zonde en die van de zelfverlossing van den „van
nature edelen mensch", tusschen het Woord van
God en de Mythe.

In dien strijd kiest de Staat meer en meer partij. *)
Daarover den volgenden keer.

A.

B. t. B.

4) Na het schrijven van dit stuk, lezen we in de dagbla-
den, dat een groot aantal Duitsche predikanten zich, o.m.
naar aanleiding van „Protestantische
Rompilger", tot de overheid gewend hebben met de
vraag of het hun toegestaan is of niet, het Evangelie te
prediken, zonder dat zij en hun gehoor als verraders en
staatsvijanden beschouwd worden.

UIT DE HISTORIE

Kuyperiana.

III.

De andere grief wordt door Dr Kuyper besproken in
het Nummer van 6 Mei 1883.

En lezende, wat daarin gedrukt staat, vernemen we
klanken, die ook in „onze lucht" zweven en die ook
nu ons oor telkens treffen:

Er is een wachtwoord rondgedeeld. Nu men tegen
„De Heraut" weinig anders laat vindt, poogt men
ons blad door verdachtmaking te dooden, en zoo heet
het dan nu: „De Heraut" is EEN TWISTBLAD
en daarom voor de twisten schuilen braven onleesbaar!

Van tien kanten tegelijk vingen we dit gerucht
op: een bewijs, dat er toelag achter zit.

Daarom sta hier tegen dit parool een dubbel
woord van verweer.

Ten eerste, dat twisten plicht kan zijn.

Zoo dikwijls datgeen wat voor uw overtuiging heil-
ig, edel en schoon is, wordt verguisd of overtro-
den, zijt gij laf en geen man, indien gij den moed
mist of het woord niet vindt, om voor dat heilige
op te komen.

Vandaar dat dan ook de profeten, onder de leiding
des Heiligen Geestes, ons voorgaan in gestadige twis-
ting met het afvallige volk en de valsche profeten.

Vandaar dat de Christus ons voorgaat in gestadige
twisting met de Farizeeën.

Vandaar dat de heilige Apostelen ons voorgaan
in twistingen met tegenstanders, die ze zelfs met den
naam van „bonden" (Tit. 3: 2) bestempelen.

Vandaar dat de Hervormers minstens een vierde
van hun schriftuurlijken arbeid aan puur twistge-
schrijf hebben gewijd.

En vandaar eindelijk, dat er nooit één heilig belang
in Jezus' kerk is aangerand, of de mannen die onge-
lijk hadden, riepen altoos, laat ons toch niet twisten
broeders, wetende dat ze bij schuilen in het stille het
meeste wonnen.

Een paar maal heeft Kuyper, zeer zeker zelf verzon-
nen, figuren opgenomen in zijn lijfblad. Het is een
vreemd gezicht: een „Heraut" met een plaatje. Steeds
dienen ze ter verduidelijking van kerkrechtelijke pro-
blemen.

Hier volgt allereerst een figuur, waarmee Kuyper de
wijze, waarop in de kerk de macht wordt uitgeoefend,
heeft duidelijk gemaakt. Een, ook voor dezen tijd, zeer
actuele kwestie. („Heraut" No. 415):

Alle macht komt van Boven. Natuurlijk. Van Boven
ook in de kerk. Maar hoe en in wien?

En op die vraag luidt het antwoord: van den
Koning daalt het gezag en de macht in de kerk,
voor wat haar bestuur betreft, uitsluitend en eenig-
lijk naar in de Opzieners der gemeente,
't zij leerend, 't zij alleen regeerend, in verband altoos
met de diaconie.

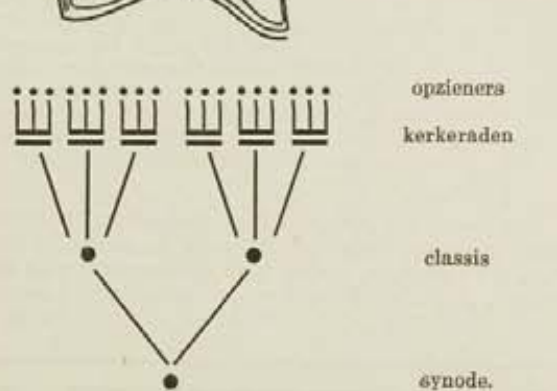
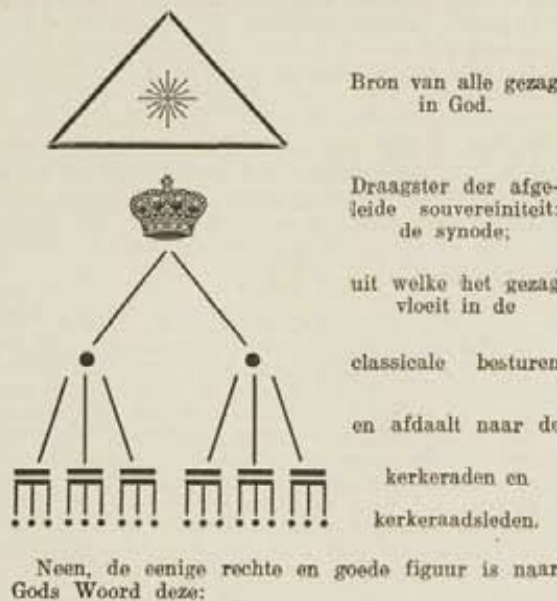
Houdt dit nu streng vast (en zoo staat het in Gods
Woord) wat volgt daar dan uit?

Dit immers, dat de rechtstreeksche nederdaling
van macht uit onzen Koning naar Zijn kerk alleen
en eeniglijk plaats heeft in de vergadering van deze
Opzieners, dat is in den kerkeraad.

En nu kan er ook wel macht in een classis zijn,
een macht vanwege Koning Jezus ook in een
synode, maar altoos zoo, dat ze uit de kerkeraden
in de classis en uit de classis in de synode komt.

Alle macht dus van Boven, maar in de kerke-
raden alleen rechtstreeks ingedaald en in de classis
en synode nooit anders dan uit de kerkeraden en
door hun kanaal.

Het is dus niet, gelijk de synodalen zeggen, als
of er een Overheidsmacht door God op de synode
was gelegd en nu voorts uit de synode het gezag
naar de classicale besturen, kerkeraden en predikan-
ten zou afdalen naar deze figuur.

Men begrijpt deze figuur.

Ze duidt aan, dat de macht over de kerk door
God op Koning Jezus is gelegd, dat ze uit den
Koning rechtstreeks gebonden aan het Woord, in
de opzieners en uit deze in de kerkeraden daalt,
dat uit deze kerkeraden de macht geconcentreerd
wordt in classen en dat uit deze classen de macht
nogmaals geconcentreerd wordt in de synode.

C. V.

Een geestige zet van Barth en een critiek van Brunner.

Ds C. v. d. Woude schrijft in „Geref. Kerkblad van
Leeuwarden" over een nieuw werk van Emil Brunner,
dat in ons blad reeds een en ander maal is aangehaald:

Brunner spreekt daar over een antwoord, dat Karl
Barth heeft gegeven, toen hij voor enkele jaren zijn
lezingen in Utrecht hield.

Men stelde Barth voor de vraag, die tien jaren
geleden ook onze kerken in beroering bracht: „of de
slang in het Paradijs werkelijk heeft gesproken".

Barth gaf daarop een antwoord, waarmee zijn hoor-

ders waarschijnlijk weinig zijn opgeschoten, n.l.: „dat
men liever vragen moest, wat zij gesproken had".

Brunner komt nu op dit antwoord van Barth terug.
Ook hij is niet bevredigd, en noemt het „een geestig
ontwijken van een probleem, dat men vooral in Hol-
land niet uit den weg mocht gaan".

Naar zijn meening gaat het hier toch om meer dan
om een theologisch onbeteekende kwestie. Brunner
is van oordeel, dat de geheele Adamshistorie om
theologische gronden moet worden prijsgegeven.

Ik acht deze opmerking van Brunner te belang-
rijk om haar niet even uit zijn geleerd werk uit te
lichten, en onder de publieke aandacht te brengen.
Zij beteekent niet minder dan een rechtvaardiging van
Assen.

Wat heeft men tien jaar geleden gespot over de
vragen, waarover de Asser Synode moest beslissen.

De liberale pers heeft er niet alleen haar hoon over
uitgieten, doch ook in den kring van ethischen en
confessioneelen heeft men gemeensmild, en het hoofd
geschud over vragen, die zoo splinterig en onbeteke-
nend schenen. En in Utrecht zal de „geestige" op-
merking van Barth, die de splinterigheid van deze
vragen zoo naakt tentoonstelde, wel bijval hebben
gevonden.

Doch nu komt Brunner en rechtvaardigt Assen.

Niet in dit opzicht, dat hij materieel met de uit-
spraak der Asser Synode instemt. Brunner verwijderd
zich resoluter van Assen, dan een dergenen, die door
Assen veroordeeld werden, toen heeft gedaan. Te
verwonderen behoeft ons dat niet. Brunner is een van
de meest vooraanstaande figuren onder de dialecti-
sche theologen, die niet terugschrikken voor Bijbel-
critiek. Ronduit verklaart hij, dat de Adamshistorie
moet worden prijsgegeven. De gronden, die hij daar-
voor noemt, zijn nog al zwak, hoe hoog hij zelf er ook
van roemt. In de eerste plaats wijst Brunner er op,
dat het historisch-natuurwetenschappelijk onderzoek,
hoe diep het ook in de historie terugging, nooit enig
spoor heeft gevonden van zulk een hoogstaand wezen
als de eerste mensch, naar de Schrift, geweest moet
zijn.

Alsof het wetenschappelijk onderzoek, buiten de
Heilige Schrift om, ooit zoover kan komen, dat het
nog achter den zondvloed en den zondeval, den
Paradijsmensch bereikt!

Als tweede grond noemt Brunner, dat door het vast-
houden aan de historische omlijsting de centrale waar-
heid van 's menschen oorsprong onder een als onmog-
elijk erkende geschiedenis verborgen zou blijven. Brun-
ner wil scheiden tusschen vorm en inhoud van de
Bijbelsche openbaring omtrent Adam, om den vorm
dan prijs te geven, en den inhoud te behouden.

Alsof zulk een scheiding tusschen vorm en inhoud
mogelijk is! Elke poging daartoe loopt noodzakelijk
uit op willekeur. Men laat, als vorm, los wat men
loslaten wil, en poogt de eigen gedachten, die men
in de Schrift „hineininterpreteert", als inhoud, te be-
waren.

Het is er dus verre vandaan, dat Brunner met de
uitspraak van Assen instemmen zou. Hij staat er, zoo
radicaal mogelijk, tegenover. Doch in dit opzicht recht-
vaardigt hij Assen volkomen, dat het, in de opvatting
van het spreken der slang en andere bijzonderheden
uit de Adamshistorie, niet om „eine Bagatelle" gaat.
De Gereformeerde Kerken in Assen hebben terecht
gevoeld, dat, indien op dit punt de deur op een kier
werd gezet, daarmee de poort werd geopend voor
ernstige Schriftondermijning. De bovengenoemde be-
schouwing van Brunner is daarvoor een sprekend
bewijs. En we vragen ons af, hoe men in de kringen
van het H. V., waar men Assen verwerpt, en naar
Brunner gaarne luistert, zich tegen zulk een Schrift-
ondermijning weren zal?

Vermoedelijk zullen sommigen op den Brunner der
Buchmanconferentie zoo aandachtig letten, dat ze den
„theoloog" Brunner heelemaal vergeten. En elders zal
men zich wijs maken, dat Brunner ten deele gerefor-
meerd, ten deele ongereformeerd is. Onlangs was iets
dergelijks in een kerkhode te lezen...

Zijn de Gereformeerde Kerken ook een gefor- meerde kerk?

Men kent het onderscheid tusschen de benaming „Ge-
reformeerde Kerken" (meervoud) ter eener, en „Her-
vormde Kerk", of „Chr. Geref. Kerk" (enkelvoud) ter
anderer zijde. De vraag, of het meervoud dan wel het
enkelvoud hier juist is, hangt samen met de kwestie,
welke betekenis aan de plaatselijke kerk, aan het sa-
men-komen en saam-vergaderd worden der geloovigen
in een bepaalde plaats toe te kennen is (en dus ook aan
het niet-mede-samenkomen van bepaalde geloovigen).
De zaak raakt dus o.m. het vraagstuk der pluriformi-
teit. Waarom we dan ook onze aandacht geven aan het-
geen Prof. Greijdanus in zijn reeds geciteerde Bazuin-
artikel opmerkt met betrekking tot Dr M. Bouwmans
bekende kerkrechtelijke opvattingen:

Reeds in mijn artikel in „De Reformatie" van 16 Juli
heb ik aangewezen, dat Dr M. Bouwmans betoog om
Voetius te laten leeren, dat classes en synodes ook ge-
instituteerde kerken zijn, ecclesiae institutae, gewron-
gen en niet juist is, en dat zijne bestrijding van Dr F. L.
Rutgers te dier zake niet opgaat. Ik wees er op, dat
Dr M. Bouwman de woorden, door Voetius voor de
verbinding van kerken in classes en synodes gebezigd,
in twee groepen indeelt, daarna alleen met de tweede
groep rekent, met verwaarloozing van die der eerste
groep. Ik zeg dan, dat om den zin der tweede groep
namen recht te verstaan, die der eerste nimmer uit
het oog verloren mogen worden. De woorden der tweede
groep zijn: unio, incorporatio, communitas, societas,
unitas, ecclesia. 1) Van deze reeks, in onderscheiding
van de eerste (correspondentia, combinatio, communicio,
conjunctio, confederatio, collectio, associatio, consoci-
ciatio) 2) schrijft hij dan: „daarentegen lijkt het veel-
vuldig gebruik van de laatste reeks" — n.l. unio, con-
corporatio enz. — „mij ongemotiveerd, indien volgens
Voetius van zulk een eenheid in institutairen zin geen
sprake zou kunnen zijn. Deze namen wijzen m.i. be-